

KÚRIA

Bfv.II.1349/2014/5.szám

A Kúria Budapesten, a 2015. március 25. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

í t é l e t e t:

A nyereségvágyból elkövetett emberölés büntette és más bűncselekmény miatt folyamatban volt büntetőügyben a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványát elbírálva a Debreceni Törvényszék 9.B.33/2012/113. számú és a Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf.I.323/2013/10. számú ítéletét részben megváltoztatja.

Az I.r. terhelttel szemben alkalmazott halmazati büntetést az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdésének mellőzésével a 85.§ (2) bekezdése és a 97/A.§ (1) bekezdése alapján tekinti kiszabottnak.

A II.r. terhelttel szemben alkalmazott halmazati büntetést az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdésének mellőzésével, a 85.§ (2) bekezdésének alkalmazásával akként enyhíti, hogy életfogytig tartó szabadságvesztés helyett 20 évi szabadságvesztésre ítéli.

A II.r. terhelt a fegyházban végrehajtandó szabadságvesztéséből feltételes szabadságra nem bocsátható.

Egyebekben a megtámadott határozatot nem érinti.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Debreceni Törvényszék a 2013. február 14. napján megtartott tárgyaláson kihirdetett 9.B.33/2012/113. számú ítéletében az I.r. és a II.r. terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett emberölés büntetében (1978. évi IV. tv. 166.§ (1) bek., (2) bek. b) pontja), 2 rb. társtettesként elkövetett rablás büntetében (1978. évi IV. tv. 321.§ (1) bek.), társtettesként elkövetett testi sértés büntetében (1978. évi IV. tv. 170.§ (1) bek., (2) bek.) és társtettesként elkövetett magánlaksértés büntetében (1978. évi IV. tv. 176.§ (1) bek., (2) bek. a) pont, (4) bek.).

Az I.r. terhelte ezért, mint erőszakos, többszörös visszaesőt és a II.r. terhelte, mint különös visszaesőt halmazati büntetésül életfogytig tartó fegyházbüntetésre és 10 év közügyektől eltiltásra ítélte. Kimondta, hogy az I.r. és a II.r. terheltek feltételes szabadságra nem bocsáthatók.

A terheltek és védőik által bejelentett fellebbezések alapján másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla a 2013. június 24. napján megtartott nyilvános ülésen meghozott Bf.I.323/2013/10. számú ítéletében a törvényszék ítéletét annyiban megváltoztatta, hogy az I.r. és a II.r. terheltek esetében az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésből a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizáró rendelkezést mellőzte, és úgy rendelkezett, hogy az I.r. terhelte e büntetéséből legkorábban 35 év, míg a II.r. terhelte legkorábban 30 év letöltése után bocsátható feltételes szabadságra. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét a két terhelte tekintetében helybenhagyta.

A Debreceni Ítéltábla másodfokú ítéletében kifejtettek szerint az I.r. terhelte erőszakos többszörös visszaeső, ekként vele szemben az 1978. évi IV. tv. 97/A.§ (1) bekezdése értelmében kizárólag életfogytig tartó szabadságvesztés szabható ki. Emellett mindkét terhelte érinti az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdése, melynek értelmében - mivel legalább három, a törvény 137.§ 17. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt kerültek elmarasztalásra - mindkettejükkel szemben kötelező az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása.

Az Alkotmánybíróság a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. 2010. július 23-tól 2013. június 31-éig hatályos 85.§ (4) bekezdésének folyamatban lévő ügyben történő alkalmazása kizárása, a büntető törvénykönyvről szóló 2012. C. tv. 81.§ (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése, valamint a jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendelése kapcsán meghozott 23/2014. (VII.15.) AB számú határozatában megállapította, hogy a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdésének alkalmazása alaptörvény-ellenes, megállapította továbbá, hogy a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. tv. (2013. július 1. napjától hatályos Btk.) 81.§ (4) bekezdése alaptörvény-ellenes, ezért azt a hatályba lépésére, 2013. július 1-jére visszaható hatállyal megsemmisítette, elrendelte továbbá a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdése, valamint a hatályos Btk.81.§ (4) bekezdése alkalmazásával meghozott jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.

Az Alkotmánybíróság határozatára figyelemmel a Be.416.§ (1) bekezdés e) pontjára alapítva a Legfőbb Ügyészség BF.1440/2014/1. számon a terheltek javára felülvizsgálati indítványt nyújtott be, jelezve, hogy a terheltekkel szemben a kiszabott büntetés

végrehajtása még nem fejeződött be. Indítványában kifejtette, hogy az alaptörvény-ellenesnek minősített 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdésének mellőzése esetén az I.r. terhelt vonatkozásában a törvény 97/A.§ (1) bekezdése továbbra is kötelezővé teszi - erőszakos, többszörös visszaesői mivoltára tekintettel - az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását. Ugyanakkor a II.r. terhelt esetében az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdésében foglaltak figyelmen kívül hagyásával már nem áll fenn az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására vonatkozó kötelező törvényi rendelkezés, azonban a terhelt által a minősített emberölésen túl megvalósított további kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményekre is figyelemmel mégsem tartható eltúlzottnak e büntetés, mely a büntetési célok eléréséhez szükségesnek tekintendő. Erre tekintettel a Legfőbb Ügyészség - figyelemmel arra is, hogy abszolút eljárási szabálysértést nem észlelt - a jogerős határozat akkénti megváltoztatását indítványozta, hogy a Kúria a terheltek halmazati büntetését az 1978. évi IV. tv. 85.§ (2) bekezdése alapján és az I.r. terheltnél a 97/A.§ (1) bekezdése alapján tekintse kiszabottnak.

A Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványának kézbesítését követően az I.r. terhelt arra írásbeli észrevételeket tett, melyek azonban nem a felülvizsgálati indítványban megjelölt felülvizsgálati okot, illetve a hivatalból vizsgálandó eljárási szabálysértések kérdéskörét érintették, hanem az ítélettel szembeni egyéb kifogásokat fogalmaztak meg. A II.r. terhelt ugyancsak nem a felülvizsgálati indítványban foglaltakra tett észrevételt, hanem önálló felülvizsgálati indítványt nyújtott be, melyet a Kúria külön bírál el (Bfv.II.9/2015.szám).

Az Alkotmánybíróság a 23/2014. (VII.15.) AB számú határozatának 3. pontjában elrendelte a korábbi Btk. (1978. évi IV. tv.) - a határozat 1. pontjában alaptörvény-ellenesnek nyilvánított - 85.§ (4) bekezdése, valamint a hatályos Btk. (2012. évi C. tv.) - a határozat 2. pontjában 2013. július 1-jére visszaható hatállyal megsemmisített - 81.§ (4) bekezdésének alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárások felülvizsgálatát az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. tv. (ABtv.) 45.§ (6) bekezdése alapján rendelte el.

Az ABtv. 45.§ (6) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása alapján jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás és szabálysértési eljárás felülvizsgálatát rendeli el, ha az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve a intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesülés

vagy annak korlátozása következne.

A Be. - az ABtv. 45.§ (6) bekezdéséhez kapcsolódó - 416.§ (1) bekezdés e) pontja szerint a jogerős határozat ellen felülvizsgálatnak van helye, ha az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát rendelte el, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg.

A legfőbb ügyész - hivatalból folyó kötelezettségének (Be.417.§ (2) bek.) eleget téve - a felülvizsgálati indítványt benyújtotta.

A terhelt a kiszabott szabadságvesztés-büntetést jelenleg is tölti, a büntetés végrehajtása tehát még nem fejeződött be.

A felülvizsgálati eljárás törvényi feltételei megvalósultak.

A Be.423.§ (2) bekezdés 1. mondatának főszabálya szerint a felülvizsgálati indítványt a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos, ellenben a 2. mondata szabályozásában a 416.§ (1) bekezdés e) - és a jelen ügyben közömbös f) - pontjában meghatározott esetekben az elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.

A felülbírálat kapcsán „elbíráláson” általában a megtámadott határozat jogerős meghozatalát értjük. A Be.416.§ (1) bekezdés e) - és a jelen ügyben közömbös f) - pontja esetében mégis a felülvizsgálati indítvány elbírálása értendő.

Ez értelemszerű, mert ellenkező esetben vissza kellene térni az alapügybeli elbíráláskor hatályos jogszabály alkalmazásához, csak hogy az már egészben vagy részben nem létezik. Nem létező jog pedig értelemszerűen nem alkalmazható.

Az Alkotmánybíróság annak idején leszögezte: a nullum crimen sine lege és nulla poena sine lege alkotmányos alapelvek, amelyeknek számos büntetőjogi szabály adja meg jogszerű tartalmát. Ilyen szabály a bűncselekmény-fogalomnak a Btk.-ban adott meghatározása, a büntetés és a büntetési rendszer törvényes fogalmai. A bűncselekmény-fogalom ugyanúgy, mint a büntetés fogalma az egyén büntetőjogi felelőssége és felelősségre vonása szempontjából döntő. Az egyén alkotmányos szabadságát, emberi jogait nem csak a büntetőjog különös részének tényállásai és büntetési tétele érintik, hanem alapvetően a büntetőjogi felelősség, a büntetéskiszabás és a büntethetőség összefüggő, zárt rendszere. A büntetőjogi felelősség minden szabályának módosulása alapvetően és közvetlenül érinti az egyéni szabadságot és az egyén alkotmányos

helyzetét [11/1992. (III.5.) AB határozat indokolás IV/3. pont].

A büntetőtörvény elején az 1.§-ban megfogalmazott törvényességi elv is ezt juttatja kifejezésre: az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet - a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével - törvény az elkövetés idején büntetni rendelt [(1) bekezdés]; bűncselekmény elkövetése miatt nem lehet olyan büntetést kiszabni vagy intézkedést alkalmazni, amelyről a törvény az elkövetés - vagy a 2.§ (2) bekezdés alkalmazása esetén az elbírálás - idején nem rendelkezett [(2) bekezdés]. Ezért az alapeljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés - Alkotmánybíróság által kimondott - semmisségéből következően a semmissé nyilvánított jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés félretételével kell a felülvizsgálati határozatot meghozni.

Miután pedig az Alkotmánybíróság nem egy jogszabály (a korábbi Btk.) egészét, hanem egy jogszabály valamely rendelkezését (a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdését) semmisítette meg, a felülvizsgálat során a jogszabály fennmaradó részeit kell alkalmazni.

Ez következik abból is, hogy a felülvizsgálati indítványt a legfőbb ügyész kifejezetten abból az egyedüli okból terjesztette elő, miszerint az alapügyben eljáró bíróság a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdése alapján hozta meg a határozatát.

A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a megtámadott határozatot - a feltétlen eljárási szabálysértésektől eltekintve - csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül (Be.423.§ (4) bekezdés 1. fordulat).

Ekként a felülvizsgálati indítványhoz kötöttség folytán a Kúria az alapítéletet csakis a halmazati büntetés kiszabására vonatkozó részében, valamint kizárólag a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdésének a megsemmisítése miatt bírálhatja felül. Másrészt (pl. bűnösség) és más ok (pl. a büntetőtörvény időbeli hatálya) felülbírálatára a Kúriának nincs törvényes lehetősége.

Ezt meghaladóan azt is le kell szögezni, hogy a Be.416.§ (1) bekezdés e) pontja esetében az ABtv. 45.§ (6) bekezdésére alapított felülvizsgálat elrendelése nem jelenti, hogy a felülvizsgálat szükségképpen a büntetés, illetve az intézkedés csökkentéséhez vagy mellőzéséhez, avagy a büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesüléshez vagy annak korlátozásához kell hogy vezessen. Azt jelenti, hogy a felülvizsgálat megteremti ezen következmények lehetőségét [L.: „következne” kitétel a ABtv.45.§ (6) bekezdésében].

A büntetőtörvény időbeli hatálya nem vizsgálható, a Be.423.§ (2) bekezdés 2. mondata szerint a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell eljárni azzal, hogy az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított törvényhely figyelmen kívül marad, és a Be.423.§ (4) bekezdésében előírt felülvizsgálati indítványban meghatározott okhoz kötöttség mellett - leszámítva az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított törvényhelyet - a jogerős ügydöntő határozat meghozatala során alkalmazott törvényt kell alkalmazni. Ez az értelmezéssel összhangban a Büntetőeljárás jog, Kommentár a gyakorlat számára című munkában a Be.423.§-ával kapcsolatosan írtakkal.

A Kommentár szerint:

- a felülvizsgálati indítvány „elbírálása” a határozat meghozatalával történik és ezzel véget is ér, ha tehát a felülvizsgálati bíróság a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi a megismételt eljárásban (XVI. Fejezet) - a jogerő feloldása folytán - már alkalmazni kell a büntetőtörvény és a büntetőeljárás törvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezéseket (2. pont), és

- a Be.423.§ (2) bekezdése kivételt is megállapít az általános szabályhoz képest, e szerint a 416.§ (1) bekezdésének e) és f) pontjában meghatározott felülvizsgálati okok esetében a felülvizsgálati indítvány „elbírálásakor”, vagyis a felülvizsgálati bíróság határozatának a meghozatalakor hatályos jogszabályokat kell alkalmazni („ex nunc” szemlélet); ha a megtámadott határozat meghozatalakor a bíróság olyan jogszabályt vagy egyéb normát alkalmazott, amelyet az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenesnek talált és megsemmisített, ezt a jogszabályt már nem lehet alkalmazni (3. pont).

A kifejtetteket alapul véve a Kúria megállapította, hogy a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványa mindkét terhelt vonatkozásában alapos abban a tekintetben, hogy a Be.416.§ (1) bekezdés e) pontjában meghatározott felülvizsgálati ok megvalósult, az ott írtak alapján a támadott határozat felülvizsgálatának a megjelölt szempontok szerint helye van.

A Debreceni Ítéltábla másodfokú ítéletében mindkét terhelt tekintetében utalt az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdésére a kiszabandó büntetés kapcsán, melynek értelmében az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása kötelező. Helytállóan mutatott rá a Legfőbb Ügyészség arra, hogy e törvényi rendelkezés figyelmen kívül hagyása esetén a másodfokú határozatban e körben törvényesen felhívott 97/A.§ (1) bekezdése az I.r. terhelt esetében ugyanezen büntetés alkalmazását írja elő. Mivel az Alkotmánybíróság határozata az 1978. évi IV. tv. 97/A.§ -át nem érintette, annak

rendelkezése az I.r. terhelt esetében a 85.§ (4) bekezdése rendelkezésének mellőzése esetén is előírja továbbra is az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazását. A Kúriának ezért e körben a terheltet érintő büntetés vonatkozásában mérlegelési lehetősége nincs, az ő tekintetében más büntetés alkalmazása nem jöhet szóba.

Más a helyzet a II.r. terhelt esetében. Nála az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását kizárólag a 85.§ (4) bekezdése írta elő, ekként e büntetés alkalmazásának kötelezettsége megszűnt. A terheltnek felrót 1978. évi IV. tv. 166.§ (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő nyereségvágyból elkövetett emberölés büntette e büntetés alkalmazását azonban lehetővé teszi. A Kúriának ezért e terhelt vonatkozásában az 1978. évi IV. tv. 85.§ (2) bekezdése szerinti halmazati büntetése kapcsán arról kellett állást foglalnia, hogy a terhelttel szemben továbbra is szükséges-e az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazása vagy a büntetés céljai enyhébb büntetés alkalmazásával is elérhetők-e.

A büntetés kiszabását érintően az Alkotmánybíróság rámutatott: az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami büntetés funkcióját, a társadalom védelmét, a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást, valamint a speciális és a generális prevenciót (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995,571,577). A büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a bűnelkövető személyi körülményeit, többek között az elkövető előéletét, a bűnismétlést, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket. A büntetőjog az elkövetés tekintetében különös, felelősség fokozó jelentőséget tulajdonít az ismételt elkövetésnek (23/2014. (VII.15.) AB határozat, indokolás [42]).

A büntetés kiszabásánál irányadó körülményeket a jogerős határozat kellően tartalmazza. Helytállóan utal a felülvizsgálati indítvány arra, hogy a II.r. terhelt a minősített emberölésen túl is további kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményeket is elkövetett, azonban a Kúria e körben döntő jelentőséget tulajdonított annak a ténynek, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását lehetővé tevő emberölési cselekményét a terhelt eshetőleges szándékkal követte el, ekként arányos büntetésként az 1978. évi IV. tv. 40.§ (2) bekezdése szerint alkalmazható maximális tartamú, de határozott tartamú szabadságvesztéssel is elérhetőnek látta a büntetésnek az 1978. évi IV. tv. 37.§-ában meghatározott céljait.

A kifejtetteket alapul véve a Kúria a Be.424.§ (1) bekezdés 1. fordulata és a Be.420.§ (1) bekezdése alapján tanácsulésen a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványának helyt adva a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatot a Be.427.§ (2)

bekezdése alapján mindkét terhelt tekintetében részben megváltoztatta. Az I.r. terhelt halmazati büntetését az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdése mellőzésével, a 85.§ (2) bekezdése és a 97/A.§ (1) bekezdése alapján tekintette kiszabottnak, míg a II.r. terhelt halmazati büntetését ugyancsak a 85.§ (4) bekezdésének mellőzésével, a 85.§ (2) bekezdését alkalmazva akként enyhítette, hogy fegyházbüntetése tartamát 20 évre enyhítette.

Mivel a terhelt a jogerős ítéletben rögzítettek szerint a Debreceni Városi Bíróság 20.B.840/2007/43. számú ítéletével kiszabott 5 évi fegyházbüntetésből engedélyezett feltételes szabadság időtartama alatt, tehát a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának befejezése előtt követte el, határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetése tekintetében őt az 1978. évi IV. tv. 47.§ (4) bekezdés a) pontja értelmében a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből a Kúriának ki kellett zárnia.

A Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozat egyéb rendelkezéseit - mivel a Be.423.§ (5) bekezdése értelmében hivatalból vizsgálandó, a Be.416.§ (1) bekezdés c) pontjában felsorolt eljárási szabálysértést sem észlelt - nem érintette.

A Kúria határozata elleni fellebbezést a Be. 3.§-ának (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a 416. §-a (4) bekezdésének a b) pontja zárja ki.

A Be. 418.§-ának (3) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének e) vagy g) pontján alapul. A Be. 421.§-ának (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival, azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Kúria mellőzheti.

Budapest, 2015. március 25.

Dr. Katona Sándor s.k. a tanács elnöke, Dr. Kiss Sándor s.k. előadó bíró. Idzigné Dr. Novák Csilla s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

tisztviselő
Bné